QORTI CIVILI
PRIM'AWLA
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE

Illum 24 ta' Gunju, 2020

Rikors Guramentat Nru: 706/2011 AF

Josette D'Alessandro

vs

Stephanie Grech u Andrew Vella ghal kull interess li jista' jkollu

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat tal-attriċi Josette D'Alessandro, li permezz tiegħu wara li ġie premess illi:

Fit-30 ta' Dicembru 2005 miet Michael Vella missier ir-rikorrenti Josette D'Alessandro u l-konvenuti Stephanie Grech u Andrew Vella (Dokument A).

Bis-sahha tal-ahhar testment tieghu in atti n-Nutar Dottor Victor John Bisazza tad-9 ta' Jannar, 2003 l-istess Michael Vella, missier il-kontendenti kif inghad, istitwixxa bhala eredi unika tieghu lill-konvenuta Stephanie Grech "salv id-dritt ghall-legittima spettanti skond il-ligi", kif jghid it-tieni artikolu tat-testment citat, u lir-rikorrenti u lill-konvenut l-iehor Andrew Vella (Dokument B).

Il-konvenuta Stephanie Grech giet imsejha biex tersaq ghall-iskop illi jigi likwidat u imhallas lir-rikorrenti l-valur tas-sehem riservat lilha skond il-ligi, kif ikkontemplat fil-ligi vigenti, izda baqghet inadempjenti.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tillikwida l-assi ereditarju ta' Michael Vella, missier il-kontendenti, illi miet fit-30 ta' Dicembru 2005.

2. Tillikwida l-valur tas-sehem riservat skond il-ligi in rigward tal-imsemmija eredità illi jispetta lir-rikorrenti, u

3. Tordna illi l-valur li jigi hekk likwidat ghas-sehem riservat spettanti lir-rikorrenti kif gie spjegat jigi mhallas lill-istess rikorrenti mill-konvenuta Stephanie Grech,

Bl-ispejjez, komprizi dawk ta' ittra legali u tal-mandat ta' sekwestru kawtelatorju bin-numru 887/11, oltre l-imghax legali dekoribbli b'effett mid-data tan-notifika ta' dan ir-rikors mahluf, kontra l-konvenuti ingunti ghas-subizzjoni taghhom.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenut Andrew Vella, li permezz tagħha eċċepixxa illi:

L-eccipjent, li gie mharrek f'din il-kawza "ghal kull interess li jista' jkollu", mhuwiex eredi tad-defunt missieru Michael Vella – ghaldaqstant l-eccipjent mhuwiex il-legittimu kontradittur ghat-talbiet attrici, kif *del resto* jirrizulta ampjament mit-talbiet attrici kif formulati, li huma esklussivament diretti lejn il-konvenuta l-

ohra. Illi ghaldaqstant l-eccipjent ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

L-eccipjent m'ghandux ibati spejjez gudizzjarji.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenuta Stephanie Grech, li permezz tagħha eċċepiet illi:

L-attrici m'ghandha tithallas xejn mill-eccipjenti, peress illi fiz-zmien il-ftuh tas-successjoni tad-*decuius* Michael Vella, id-djun gravanti l-eredità kienu jissuperaw l-assi.

Minghajr pregudizzju ghall-premess, is-sehem riservat spettanti lill-attrici ghandu jigi kalkolat fuq il-valur tal-assi fiz-zmien tal-apertura tas-successjoni tad-*decuius* Michael Vella, wara li jitnaqqsu d-djun ezistenti fl-istess zmien u l-ispejjez tal-funeral tal-istess *decuius*, a tenur tal-Artikolu 620(4) tal-Kodici Civili.

Minghajr pregudizzju ghall-premess, mis-sehem riservat spettanti lill-attrici ghandhom jitnaqqsu l-beni kollha kollazzjonabbli akkwistati mill-attrici minghand it-testatur matul hajtu, a tenur tal-Artikolu 620(4) tal-Kodici Civili.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri skond il-ligi.

Bl-ispejjez kontra l-attrici li hija minn issa ingunta in subizzjoni.

Rat il-verbali tas-seduti miżmuma quddiem l-assistent ġudizzjarju.

Semgħet ix-xhieda prodotti.

Rat illi fl-udjenza tat-2 ta' Novembru 2017 ġie maħtur il-Perit Mario Axisa sabiex jagħmel stima tal-fond 29, Triq Xandru, Bormla.

Rat ir-relazzjoni tal-perit tekniku.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

Rat li l-kawża tħalliet għas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din l-azzjoni, l-attriċi qiegħda titlob l-assenjazzjoni favur tagħha tas-sehem riservat dovut lilha mill-wirt ta' missierha Michael Vella. Mill-provi prodotti jirriżulta li Michael Vella, missier il-kontendenti, miet fit-30 ta' Diċembru 2005. Permezz ta' testment fl-atti tan-Nutar John Bisazza tad-9 ta' Jannar 2003, huwa istitwixxa bħala eredi unika lil bintu l-konvenuta, salv id-dritt għal-leġittima spettanti skont il-liġi lill-uliedu l-oħra, l-attriċi u l-konvenut Andrew Vella.

Il-ligi taqsam il-ġid tad-defunt f` żewg partijiet: dik il-parti li hija disponibbli u l-parti l-oħra li mhijiex. Il-parti mhux disponibbli, is-sehem riservat, tiġi matematikament kalkolata abbażi tal-artikolu 616 et seq tal-Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta.

Għal żmien twil, il-liġi kienet tqis is-sehem riservat bħala parti mill-ġid tal-mejjet (*quota bonorum*) u mhux bħala sehem mill-wirt tiegħu (*hereditatis portio*) u għalhekk il-leġittimarju ma kienx sempliċi kreditur tal-wirt u lanqas ma kien mistenni li jagħmel tajjeb għad-djun tiegħu (għalkemm l-ammont ta' djun tal-wirt iħallu effett fuq is-sehem tal-leġittima li l-leġittimarju jkollu jedd jirċievi). Il-leġittimarju, għalhekk, ma jitlifx il-jedd għal-leġittima jekk kemm-il darba jirrinunzja għall-wirt, u ma jistax jippretendi dak li jmissu b'leġittima qabel ma jkun irrinunzja għall-wirt. (Ara Debono vs Licari et, deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-16 ta' Diċembru 1954, Kollez. Vol. XXXVIII.ii.620). Il-leġittimarju jitlob il-leġittima mingħand min ikun inħatar werriet, u għandu l-jedd jistenna li l-ġid li minnu jingħata s-sehem riservat tiegħu ikun għadu fl-istat kif kien jinsab fil-waqt tal-mewt tad-*decuius*. (Ara Farrugia noe et vs Mintoff noe et, deċiża mill-Qorti tal-Appell fl-10 ta' Gunju 1949, Kollez. Vol. XXXIII.i.472).

Minn dan kien isegwi li idealment il-leġittima kellha tingħata in-natura, jiġifieri magħmula minn fost il-ħwejjeġ mill-ġid tal-mejjet li jew ikunu għadhom jagħmlu parti mill-assi tiegħu mal-mewt, jew ikunu ddaħħlu lura fil-wirt jekk il-mejjet ikun matul ħajtu iddispona b'liberalità minn iżjed minn dak li taghtih il-liġi.

Minħabba l-emendi li daħlu fis-seħħ permezz tal-Att XVIII ta' 2004, sar tibdil radikali fir-rigward tal-leġittima, li issa tissejjaħ porzjoni riservata, fis-sens li d-dritt hu kreditu tal-valur tal-porzjon riservat fil-konfront tal-eredità. B'hekk, tneħħa l-kunċett tas-sehem tal-beni tal-mejjet.

Fil-każ odjern ma jidhirx illi d-defunt eċċeda l-parti disponibbli bid-disposizzjoni ta' xi legat. Lanqas ma kien hemm donazzjonijiet li saru mit-testatur matul ħajtu li jkollhom jiżdiedu mal-assi eżistenti fil-mument tal-mewt.

Peress illi l-ulied tad-defunt kienu tlieta, is-sehem riservat huwa terz tal-assi. L-attriċi jmissha terz minn dan it-terz. A tenur tal-artikolu 620(2) tal-Kap. 16, is-sehem riservat jiġi kalkolat fuq l-assi kollha, wara li jitnaqqsu d-djun tal-assi u l-ispejjeż tal-funeral.

Wara li daħal fis-seħħ l-Att XV tal-2012, l-artikolu 615 tal-Kap. 16 jipprovdi illi:

> *"(1) Is-sehem rizervat huwa l-jedd fuq il-beni tal-mejjet rizervat mil-ligi favur id-dixxendenti tal-mejjet u min mill-mara jew ir-ragel jibqa' haj.*
>
> *(2) L-imsemmi jedd huwa kreditu tal-valur tas-sehem rizervat kontra l-beni tal-mejjet. Imghaxijiet bir-rata stabbilita fl-artikolu 1139 ghandhom jigu mizjuda ma' dak il-kreditu mid-data tal-ftuh tas-successjoni jekk is-sehem rizervat jintalab fi zmien sentejn minn dik id-data, jew mid-data tan-notifika ta' att gudizzjarju jekk it-talba ssir wara li jkun ghadda dak il-perjodu ta' sentejn:*
>
> *Izda l-Qorti tista', fejn ic-cirkostanzi tal-kaz hekk jehtiegu, tiddeciedi li ma jinghatax imghax jew tistabbilixxi rata ta' imghax li tista' tkun inqas minn dik stipulata fl-artikolu 1139."*

Qabel daħlu fis-seħħ dawn l-emendi, ma kienx hemm il-proviso għas-subinċiż (2) li hemm illum. Għalhekk, kemm fid-data tal-

mewt ta' Michael Vella, kif ukoll fid-data tal-presentata tar-rikors ġuramentat, il-proviso ma kienx jagħmel parti mil-liġi tagħna.

Il-konvenuta teċċepixxi li m'għandha tħallas xejn peress illi fil-waqt tal-ftuħ tas-suċċessjoni d-djun kienu jissuperaw l-assi. Teċċepixxi wkoll illi s-sehem riservat għandu jinħadem fuq il-valur tal-assi fiż-żmien tal-ftuħ tas-suċċessjoni wara li jitnaqqsu d-djun u l-ispejjeż tal-funeral kif jipprovdi l-artikolu 620(2) kif ukoll illi mis-sehem riservat spettanti lill-attriċi għandhom jitnaqqsu l-beni li d-defunt kien taha b'donazzjoni matul ħajtu a tenur tal-artikolu 620(4). Il-konvenut eċċepixxa biss illi huwa mhuwiex il-leġittimu kontradittur għat-talbiet attriċi.

Mhux kontestat illi l-ġid tad-defunt kien jikkonsisti fis-segwenti:

Immobbli

1. 255, Midland Guesthouse, Triq Sant'Ursola, Valletta. Din inbiegħet għall-prezz ta' €704,053 permezz ta' kuntratt pubbliku tat-22 ta' Ottubru 2008. Id-dikjarazzjoni *causa mortis* saret fuq l-istess att;

2. Il-fond 29, Triq Xandru, Bormla. Skont il-perit tekniku, dan il-fond kien jiswa €42,000 fl-2005 u €56,000 fl-2018.

Mobbli:

Depożiti mal-bank HSBC Bank Malta plc fl-ammont komplessiv ta' Lm5,266.97, illum €12,268.74.

Mill-atti jirriżulta li wara l-mewt ta' Michael Vella tħallsu s-segwenti djun:

1. €349,406 li tħallsu lill-Bank of Valletta plc mir-rikavat tal-bejgħ ta' Midland Guesthouse, għas-saldu tal-kreditu li kien dovut lill-imsemmi bank minn Michael Vella flimkien mal-kumpannija Jamms Limited skont is-sentenza ta' din il-Qorti diversament presjeduta tas-17 ta' Jannar 2001. Permezz ta' din id-deċiżjoni l-bank ġie kanonizzat kreditur ta' Michael Vella u Jamms Limited fis-somma ta' €492,349 oltre l-imgħax. Madanakollu, il-bank aċċetta s-somma ta'

€349,406 *'in total sodisfazzjon tal-kreditu fuq imsemmi'* u ddikjara li m'għadx għandu aktar pretensjonijiet kontra l-eredità tal-imsemmi Michael Vella jew kontra Stephanie Grech bħala l-unika eredi tiegħu. Jidher li l-bank wasal għall-kompromess mal-konvenuta u ħafer parti mid-dejn kif intqal;

2. €51,829.39 li wkoll tħallsu lill-HSBC Bank Malta plc mir-rikavat tal-bejgħ ta' Midland Guesthouse.

Kif diġà ntqal, il-konvenuta tinsisti li meta jkun qiegħed isir l-eżerċizzju illi permezz tiegħu jkun stabbilit il-patrimonju tad-*decuius*, il-valuri li jridu jittieħdu in konsiderazzjoni huma dawk tal-assi tad-*decuius* fil-mument tal-ftuħ tas-suċċessjoni. Din il-Qorti ma taqbilx.

Il-Qorti tirreferi għas-sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-28 ta' Jannar 2005 fil-kawża fl-ismijiet Mary Anne Zammit et vs Antonia Ellul et, fejn kien trattat propju dan il-punt. L-Ewwel Qorti, fis-sentenza tagħha tad-19 ta' Frar 2004 qalet hekk:

"Illi l-ligi tqis il-legittima bhala parti mill-gid tal-mejjet u mhux sehem mill-wirt tieghu (hereditatis portio) u ghalhekk il-legittimarju mhuwiex semplici kreditur tal-wirt u lanqas ma huwa mistenni li jaghmel tajjeb ghad-djun tieghu (ghalkemm l-ammont ta' djun tal-wirt ihallu effett fuq is-siden tal-legittima li l-legittimarju jkollu jircievi). Il-legittimarju, ghalhekk, ma jitlifx il-jedd ghal-legittima jekk kemm-il darba jirrinunzja ghall-wirt, u ma jistax jippretendi dak li jmissu b'legittima qabel ma jkun irrinunzja ghall-wirt. Il-legittimarju jrid jitlob il-legittima minghand min ikun inhatar (jew accetta li jkun) werriet.

Illi jsegwi li l-legittima trid tinghata in natura, jigifieri tkun maghmula minn kull haga mill-gid tal-mejjet li jew tkun ghadha taghmel parti mill-assi tieghu mal-mewt, jew tkun iddahhlet idejalment lura fil-wirt jekk il-mejjet ikun matul hajtu iddispona b'liberalità minn izjed minn dak li taghtih il-ligi. Il-legittima tinhadem fuq il-wirt kollu (maghdud dak li t-testatur ikun ta b'xejn matul hajtu wkoll bi hsieb ta' zwieg), wara li jitnaqqsu d-djun u l-ispejjez tal-funeral u dak il-gid

kollazzjonabbli li l-legittimarju ikun ha minghand it-testatur, u tinghata fi proprjetà shiha mehlusa minn kull piz jew kondizzjoni."

Il-Qorti għamlet riferenza għas-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fl-14 ta' Diċembru 1973 fil-kawża Emilia Mifsud et vs Eleonora Mizzi et (mhux pubblikata), u kompliet tgħid hekk:

"F'dik is-sentenza jidher li ngharfu zewg sitwazzjonijiet partikolari f'kaz fejn il-legittima ntalbet: l-ewwel kaz kien jikkontempla l-aljenazzjoni mill-werrieta ta' bicca mill-gid tal-wirt wara l-ftuh tieghu (u waqt li kien ghaddej is-smigh tal-kawza), filwaqt li fit-tieni kaz kien jikkontempla s-sitwazzjoni fejn il-gid li minnu kellha tittiehed il-legittima baqa' kollu f'idejn il-werrieta. Fl-ewwel ipotezi, il-kriterju kellu jkun li l-valur tal-gid hekk trasferit kellu jkun dak taz-zmien meta sejra tigi likwidata l-kwota legittimarja bis-sentenza. Fil-kaz tat-tieni ipotezi, il-valur tal-gid kellu jkun dak fi zmien li nfetah il-wirt, u b'mod izjed preciz: "li, ghal finijiet ta' l-operazzjoni preliminari ta' komputa li hija r-riunjoni fittizja ta' l-assi ereditarju in kwantu diretta ghar-rikostruzzjoni tal-patrimonju kollu tad-decuius (li l-ligi tikkunsidra bhala terminu ta' riferiment ghad-determinazzjoni tal-kwota disponibbli u, b'rifless ta' dik indisponibbli, anke biex talvolta tigi affermata jew eskluza l-ezistenza tal-lezjoni tal-legittima) bilfors wiehed irid jirriporta ruhu ghall-valuri fiz-zmien ta' l-apertura tas-successjoni, tenut kont, naturalment, f'dan ir-rigward, tad-disposizzjonijiet rilevanti tal-ligi relattivi ghall-kollazzjoni.

Illi jidher li ghal din ir-regola hemm eccezzjoni fil-kaz fejn il-gid li jkun imiss lil-legittimarju jitgharraq ghal raguni jew kawza fortuwita jew minhabba force majeure li ghaliha l-werriet ma jkunx jahti jew fejn il-werriet ma jkunx jahti ghad-dewmien biex il-legittimarju jitqieghed fil-pussess tal-gid li jmissu bhala legittima. F'dawn il-kazi, hemm il-fehma li l-legittima ghandha titqies fuq kemm ikun sa jiswa dak il-gid fil-kundizzjoni li jkun gie ridott, salv kull jedd li l-legittimarju jiehu sehem minn xi kumpens li jista' jithallas dwar il-hsara mgarrba minn dak il-gid. Issa fil-kaz li ghandha quddiemha l-Qorti llum, ma jidhirx li tirrizulta xi

wahda minn dawn iz-zewg cirkostanzi mhux tas-soltu li jwasslu biex titwarrab l-applikazzjoni tar-regola hawn fuq imsemmija."

L-atturi appellaw minn din id-deċiżjoni. Fis-sentenza tagħha tat-28 ta' Jannar 2005, il-Qorti tal-Appell irrilevat li l-Ewwel Qorti ma kienitx tat interpretazzjoni korretta tal-liġi u tal-ġurisprudenza fil-materja. Minflok, għamlet tagħha dak li sostnew l-atturi billi ċċitat verbatim dak li sostnew fir-rikors tal-appell tagħhom:

"Illi bir-rispett kollu l-ewwel Onorabbli Qorti iffraintendiet il-posizzjoni kif deciza fis-sentenzi precedenti u cioè fil-kawza "Emilia Maria Mifsud vs Eleonora Mizzi" u "Concetta Vella vs Giuseppe Bugeja" decizi mill-Qorti ta' l-Appell rispettivement fl-14 u 10 ta` Dicembru 1973; Fil-fatt fil-komputazzjoni tal-legittima hemm zewg stadji, l-ewwel wiehed huwa biex jigi determinat kienx hemm lesjoni tal-porzjoni tal-legittima dovuta lill-legittimarju u t-tieni wiehed fil-likwidazzjoni ta' dik il-legittima billi jigi estrapolat dak li ghandu jinghata lill-legittimarju in sodisfazzjon tad-dritt tieghu. Din id-distinzjoni tirrizulta car minn dak li rritjenew il-Qrati fil-precitati sentenzi u cioè li ghall-valutazzjoni tal-beni in konnessjoni mad-determinazzjoni tal-porzjoni legittima, u ghar-rikostruzzjoni tal-patrimonju kollu tad-decuius, wiehed irid jirriporta ruhu ghall-valuri fiz-zmien ta' l-apertura tas-successjoni. Mill-banda l-ohra s-sentenzi jirritjenu li meta l-legittima ma tigiex sodisfatta u trattandosi ta' beni in natura id-dritt tal-legittimarju ghandu bhala oggett "un bene reale" u l-"aestimatoria rei" ghandha tkun riferita ghall-zmien tal-konverzjoni, u cioè fi zmien l-iktar qrib possibbli ghall-pronunzja gudizzjarji."

Il-Qorti tal-Appell iċċitat is-segwenti bran mill-imsemmi każ ta' Emilia Mifsud et vs Eleonora Mizzi et:

"Kif inghad f'dik is-sentenza, kwantu ghall-valutazzjoni tal-beni in konnessjoni mad-determinazzjoni tal-porzjon legittima, li hi l-materja involuta anki f'dan l-appell, il-Qorti tahseb li m'ghandux ikun hemm kwistjoni, in bazi ghall-principji (ara in partikolari art. 684 Kodici Civili) li ghall-

finijiet tal-operazzjoni preliminari ta' komputu li hi r-rijunjoni fittizja ta' l-assi ereditarju in kwantu diretta ghar-rikorstruzzjoni tal-patrimonju kollu tad-decujus (li l-ligi tikkunsidra bhala terminu ta' riferiment ghad-determinazzjoni tal-kwota disponibbli u, b'rifless, ta' dik indisponibbli, anki biex talvolta – dik li tidher kwistjoni centrali f'dan il-kaz – tigi affermata jew eskluza l-ezistenza tal-lezjoni tal-legittima) bilfors wiehed irid jirriporta ruhu ghall-valuri fiz-zmien ta' l-apertura tas-successjoni, tenut kont naturalment f'dan ir-rigward tad-disposizzjonijiet rilevanti tal-ligi relattivi ghall-kollazzjoni."

Kompliet il-Qorti hekk:

"Dan il-principju jezawrixxi ruhu fil-fissazzjoni tal-kriterju li ghandu jigi segwit ghall-kalkolu tal-valur ta' l-assi u tal-kwota tal-legittima; izda jekk il-legittima ma gietx sodisfatta u, trattandosi ta' beni in natura (mhux flus), ikkonvertiet ruha, fil-kazijiet fejn dan hu konsentit mil-ligi, fi dritt ta' kreditu fi flus id-dritt tal-legittimarju ghandu bhala oggett "un bene reale" u l'"aestimatio rei" ghandha tkun riferita ghaz-zmien tal-konversjoni, cioè z-zmien l-iktar qrib possibbli ghall-pronunzja gjudizzjali u tenut kont ghalhekk ta' xi sopravenuta svalutazzjoni monetarja."

Il-Qorti tal-Appell fl-imsemmija sentenza ta' Mary Anne Zammit et vs Antonia Ellul et, imbagħad, ikkummentat hekk:

"Kien biss f'dan is-sens li din il-Qorti bis-sentenza taghha tal-14 ta' Dicembru, 1973 kienet bidlet id-decizjoni tal-Qorti ta' Prim Istanza inkwantu f'dik is-sentenza kien gie dikjarat biss "li l-istima tal-beni formanti parti mill-porzjoni spettanti lill-attrici bhala legittima, ghandu jsir skond il-valur taghhom fis-suq tal-lum, u mhux dak prevalenti fl-epoka ta' l-apertura tas-successjoni." Mentri wara li l-din il-Qorti, kif dakinhar komposta, ghamlet distinzjoni kif hawn fuq riportata, bejn meta ghandhom jigu utilizzati l-valuri prevalenti fid-data ta' l-apertura tas-successjoni, u meta ghandhom japplikaw l-valuri prevalenti fid-data tas-sentenza, ipprovdiet fuq l-appell billi qalet hekk:

`tiddikjara li l-valutazzjonijiet mehtiega ghandhom isiru ghab-bazi ta' u in konformità mall-principji enuncjati aktar il-fuq f'din is-sentenza u f'dan is-sens tbiddel is-sentenza appellata u tirrinvija l-atti quddiem l-ewwel Onorabbli Qorti ghall-kontinwazzjoni u decizjoni skond il-ligi."

Il-Qorti tal-Appell għalhekk bagħtet lura l-atti lill-Ewwel Qorti sabiex *'tigi likwidata l-legittima spettanti lill-atturi fuq valutazzjoni tas-sehem ta' Emanuele Ellul mill-assi ereditarji ta' missieru Emanuele fi zmien l-iktar qrib possibbli ghall-pronunzja gudizzjarja.'*

Hekk ukoll, fil-każ fl-ismijiet Dr Chris Said noe vs Mary Abela, deċiż mill-Qorti tal-Appell fit-28 ta' Mejju 2010, ingħad li jekk jirriżulta li l-leġittima ma tistax tiġi sodisfatta u allura tikkonverti ruħha fi dritt ta' kreditu ta' flus, il-valuri li jridu jittieħdu sabiex tinħadem il-leġittima għandhom ikunu dawk l-iktar vicin tas-sentenza.

Fuq l-iskorta ta' din il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Appell, din il-Qorti sejra tiċħad l-argument tal-konvenuta u tadotta l-valuri tal-proprjetà immobbli fl-2008 (Midland Guesthouse) u fl-2018 (29, Triq Xandru, Bormla).

Għal kull buon fini, qiegħed jiġi rilevat illi mill-atti jirriżulta li l-proprjetà Midland Guesthouse reġgħet inbiegħet għall-prezz ta' €1,100,000 fid-9 ta' Awissu 2012. Madanakollu, stante li ma tressqux provi dwar jekk din il-proprjetà kienitx fl-istess stat li nxtrat fl-2008 jew jekk sarx xi titjieb mis-sidien, għall-finijiet ta' din il-kawża l-Qorti sejra tadotta l-valur li kellha meta nbiegħet fl-2008.

Il-konvenuta qiegħda tippretendi li mhuwiex dovut xejn lill-attriċi stante li d-djun kienu jissuperaw l-assi. Dan għaliex hija targumenta li l-kalkolu għandu jsir fuq id-djun li kien hemm mall-ftuħ tas-suċċessjoni u mhux kemm attwalment ħallset bħala l-unika eredi tad-*decuius* u li għalhekk għall-finijiet ta' komputazzjoni tas-sehem riservat għandha titqies is-somma ta' €492,349 minflok €349,406 għal dak li għandu x'jaqsam mad-dejn li kellu d-defunt ma Bank of Valletta plc kif ukoll is-somma ta' €71,424.74 riklamata mis-soċjetà Automated Management

Revenue Systems Limited (minn issa 'l quddiem imsejħa 'ARMS Limited'). Jirriżulta li fir-rigward tad-dejn li kellu d-defunt mal-ARMS Limited, l-imsemmija soċjetà pproċediet kontra l-konvenuta fil-kapaċità tagħha ta' l-unika eredi tiegħu iżda permezz ta' lodo arbitrali tal-4 ta' Diċembru 2018 ġie deċiż illi kwalsiasi ammont riklamat mis-soċjetà ARMS Limited huwa preskritt a tenur tal-artikolu 2156(f) tal-Kap. 16. Minn din id-deċiżjoni ma ġiex intavolat appell.

Din il-Qorti ma taqbilx ma dan l-argument. Il-liġi tqis is-sehem riservat bħala jedd, fis-sura ta' kreditu tal-valur tas-sehem, fuq il-beni tal-mejjet, riservat mill-liġi favur l-ulied tal-mejjet. Minn dan isegwi li s-sehem riservat irid jiġi kalkolat fuq il-valur ta' dawn il-beni wara li jiġu mnaqqsa d-djun li attwalment tħallsu, u m'għandux jiġi meqjus id-dejn li kien hemm meta miet it-testatur li la tħallas mill-eredi u lanqas ser jitħallas għaliex m'għadux dovut.

Żewġ il-konvenuta xehed illi kien hemm dejn mal-Kummissarju tat-Taxxi kif ukoll attrezzi relatati max-xogħol tad-defunt li allegatament kien ħadhom il-konvenut. Jispetta lil min jallega, li jipprova dak sostnut. Fil-każ tal-lum il-konvenuta ma ressqet l-ebda prova dwar dan id-dejn u lanqas li l-konvenut kien ħa xi mobbli tad-defunt u allura l-Qorti mhijiex ser tqishom għall-finijiet ta' komputazzjoni tas-sehem riservat. L-istess jingħad dwar l-ispejjeż tal-funeral peress illi l-konvenuta ma ġabet l-ebda prova dwar dawn.

Il-beni tad-defunt għalhekk għandhom valur ta' €772,321.74. Minn dawn iridu jitnaqqsu d-djun li jammontaw għas-somma ta' €401,235.39. Peress li d-defunt kellu tlett ulied, f'dan il-każ is-sehem riservat huwa terz tal-beni. Għalhekk l-attriċi għandha tirċievi 1/6 tal-valur tal-beni u ċioè €41,231.82 mingħand il-konvenuta *qua* l-unika eredi ta' Michael Vella.

Kif diġà ntqal, abbażi tal-istat tad-dritt fiż-żmien tal-presentata tar-rikors ġuramentat, il-Qorti m'għandhiex diskrezzjoni li tiddeċedi li tnaqqas ir-rata ta' imgħax jew tordna li ma jitħallasx imgħax.

Finalment, il-Qorti taqbel mal-konvenut li huwa ġie mħarrek inutilment f'din il-kawża u allura għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju. Kif qalet proprju il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-kaz ta' Michael Attard vs Grazia Meilak et, tal-14 ta' Diċembru 1959:

> *"Issa, hu magħruf li l-leġittimarji għandhom biss dritt għal kwota mill-beni tal-wirt, iżda ma humiex eredi (Kollez. XXX-I-363; XXXIII-I-472); u għalhekk huma ma jkomplux il-personalità ġuridika tad-decujus; b'mod li l-presenza u l-kontestazzjoni tagħhom mhix neċessarja fil-kawżi rigwardanti d-decujus u l-patrimonju tiegħu; saħansitra, kif ġie ritenut, lanqas f'kawża ta' liċitazzjoni, li hija "modus divisionis" (Kollez XXIX-II-913). Del resto, il-liġi rriversat l-obbligu tal-ħlas tad-dejn tad-decujus fuq l-eredi tiegħu (art. 980 tal-Kodiċi Ċivili). Dan ifisser li l-attur ma kellux bżonn iħarrek anke lil-leġittimarji, għaliex il-presenza tal-eredi fil-kawża kienet biżżejjed. Vera li huwa ħarrikhom għall-interess li jista' jkollhom; iżda b'dan huwa ma rrimettiex ruħu għall-ġudizzju tagħhom dwar dak l-interess, b'mod li huma kienu obbligati jibqgħu, kif baqgħu, fil-kawża sal-aħħar (Kollez. XV, 547; XXV-I-303; u App. Ċiv, 16.3.56 in re "Spiteri vs Spiteri"); u għalhekk hu biss għandu jbati l-ispejjeż tagħhom."*

Għalhekk u għal dawn ir-ragunijiet, din il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi filwaqt illi tillibera lill-konvenut mill-osservanza tal-ġudizzju:

1. Tillikwida l-assi ereditarji ta' Michael Vella fis-somma ta' tlett mija wieħed u sebgħin elf u sitta u tmenin Ewro u ħamsa u tletin ċenteżmu (€371,086.35) wara li minnhom tnaqqsu d-djun;

2. Tillikwida l-valur tas-sehem riservat li jispetta lill-attriċi fis-somma ta' wieħed u erbgħin elf mitejn wieħed u tletin Ewro u tnejn u tmenin ċenteżmu (€41,231.82);

3. Tordna lill-konvenuta tħallas lill-attriċi s-somma ta' wieħed u erbgħin elf mitejn wieħed u tletin Ewro u tnejn u tmenin ċenteżmu (€41,231.82) bl-imgħax mis-16 ta' Settembru

2011 u ċioè mid-data meta ġie notifikat ir-rikors ġuramentat a tenur tal-artikolu 615 tal-Kap. 16.

L-ispejjeż tal-kawża jitħallsu mill-konvenuta, b'dan illi l-attriċi għandha tħallas l-ispejjeż tal-konvenut stante li dan ġie mħarrek inutilment.

IMHALLEF

DEP/REG